

Spomenik sežganim knjigam, Berlin, trg Bebelplatz

Pot spomina, Hiša Ane Frank

„Vem, da so na tem trgu sežigali knjige. Če naj bi bile to prazne knjižne police, je najbrž povezano s tem.“

„Nemški študentje, ki so podpirali Hitlerjeve zamisli o očiščenju nemškega jezika in literature, so opolnoči 10. maja 1933 na tedanjem Opernem trgu v Berlinu organizirali množičen sežig knjig. Plameni so pogoltnili več kot 20.000 knjig „nenemških“ pisateljev, pesnikov in znanstvenikov. Med njimi so bila dela Karla Marxa, Sigmunda Freuda, Helen Keller, Bertolta Brechta in Ernesta Hemingwaya. Ognjeni zublji so požirali tudi stvaritve Heinricha Heineja, ki je več kot sto let poprej zapisal:

„Kjer sežigajo knjige, bodo slej ko prej sežigali tudi ljudi.“ (Heinrich Heine, 1820)

Sežig knjig v Berlinu in drugih nemških mestih je povzročilo prožilo ogorčene odzive v Združenih državah. Na ulicah New Yorka je protestiralo na tisoče ljudi. Ameriška pisateljica Helen Keller je nemškemu študentu napisala odprto pismo:

„Če verjamete, da lahko uničite ideje, vas zgodovina ni ničesar naučila /.../ Moje knjige in knjige največjih umov Evrope lahko sežgete, a ideje iz njih so prodrle že skozi milijon por in bodo poganjale nove in nove ume.“ (Helen Keller, 1933)

Spomenik v spomin na ta uvod v holokavst je leta 1995 ustvaril izraelski umetnik Micha Ullman. Spomenik je podzemna knjižnica z dovolj prostora za 20.000 knjig. Tvori ga 5 x 5 x 5 m velik podzemni prostor, ki se vidi skozi stekleni krov. Skulptura ni vpadljiva in jo zlahka spregledamo, a navaja nas k razmišljanju o zgodovini in sebi, da se ne bi ponovila.

„Kaj menite o spomeniku?“

– Vsak spomenik je primeren svoji dobi. To velja tudi za naš čas.

– Mislim, da je to odličen način za opozarjanje na tedanje dogodke. Prazne knjižne police pripovedujejo res kul zgodbo. Lahko bi rekli, da kaže prazen prostor v zgodovini, ne?

– Mislim, da je res simbolično. Malo bolj začneš razmišljati, kot če bi ti takoj padlo v oči.

– Ljudje morda opazijo prazne knjižne police, a ne vedo, kaj to pomeni. Mislim, da bi morali dodati opis.

„Je postavitve obeležja pravi način, kako naj se učimo iz preteklosti?“

– Ne verjamem, da se mladi kaj prida zanimajo za spomenike.

– Po mojem mnenju ljudje zares razumejo šele, če se jasno vidi, tako da si lahko predstavljajo, kaj se je v resnici zgodilo. Zato bi morali s šolo obiskati zgodovinske kraje.

– Spomeniki so v življenju pomembni, a zdi se mi, da tu v Nemčiji in Berlinu malo pretiravamo. Spomeniki naj bi nam pokazali nekaj iz zgodovine, kar je dobro in o čemer je treba naučiti prihodnjo

generacijo, saj iz preteklosti lahko vedno kaj pridobimo. Če pa v njej obtičiš, začne po mojem mnenju iti kaj narobe.

– Zgodovina je lahko dobra ali slaba. Jo je pa pomembno dokumentirati in se spominjati tako dobrih kot hudih stvari, zato da se zavemo, česa ne smemo početi.

Knjige gorijo še dandanes – zaradi skrajnih verskih ali političnih ideoloških prepričanj. Leta 2002 so na primer v ZDA, Moskvi in Mehiki sežgali knjige J. K. Rowling, ker so trdili, da je Harry Potter Antikrist. Leta 2006 so neonacisti v nemškem Pretzienu sežgali dnevnik Ane Frank, saj gre po njihovem mnenju za laž. Leta 2011 je pastor Terry Jones na Floridi organiziral sežig Korana in povzročil nemire v Afganistanu, v katerih je umrlo osem tujih pripadnikov osebja OZN.

„Kaj menite o tem nedavnem sežiganju knjig?“

– Grozno je. Zakaj bi kdo sploh napravil kaj takega? Čisto zaslepljeni so.

– Mislim, da je to slabo, pa ni važno, čigave knjige se sežigajo. Po mojem je bolno delati kaj takega katerikoli rasi, veri, prepričanju, komurkoli že ...

– Ja, nobena vlada nima pravice, da bi nekemu kar odvzela vero ali način razmišljanja. To preprosto ni prav.

– Nevednost je nevednost, kaj pa bi imel kdo od tega. Če zažgeš knjigo, je to res odmevno. Mirno se lahko s čim tudi ne strinjaš – saj se mu ni bilo treba strinjati s koranom. Vseeno pa ga ne moreš kar sežgati. To nima smisla.

– Ljudje se učijo iz napak. Še posebej, kar se tiče nacionalsocializma. To je bila dolgo časa tabu tema, danes pa ni več tako. Iz preteklih napak se učimo – v Nemčiji je danes nepredstavljivo, da bi sežigali knjige.

„Je res tako nepredstavljivo?“

Posebna zahvala podjetju Chronos Media

Avtorji filma: Lorenz Hutegger, Kathrin Pham, Tamara Messer, Sassan Esmailzadeh, Sami Yazicilaroglu